

Diplomația apărării

Sfârșitul Războiului Rece, în care se părea că unica soluție este violența și confruntarea militară, a adus în fața armatelor și alte posibilități de a instaura pacea. În același timp, este din ce în ce mai evident că încheierea confruntării militare propriu-zise nu înseamnă automat instaurarea păcii. Acest lucru s-a văzut atât în Balcani, cât și în alte zone ale lumii, mai ales în aceasta perioadă când alături de factorul instabilitate se implică și factorul terorism. Pentru teroriști este mult mai ușor să lovească un stat atacând trupele sale dislocate în străinătate decât prin atacarea unor obiective în țara de origine.

Prezența trupelor pe teritoriul altor state se dovedește necesară, de multe ori pentru perioade de timp greu de estimat. Este deci nevoie, pe de o parte, de valorificarea eforturilor intervenției și, pe de altă parte, după câștigarea războiului, de dobândirea păcii. În acest proces, este necesară nu numai prezența militară, ci și cea a organizațiilor internaționale și organizațiilor nonguvernamentale.

Pentru ca militarii să poată lua parte activ la prevenirea crizelor, rezolva situațiile postcriză și câștiga pacea, a apărut conceptul de diplomația apărării.

Conceptual răspundem la întrebarea dacă există, cu adevărat, o diplomație a apărării. Părerile au fost la început împărțite, în sensul că unii diplomați de profesie nu acceptau existența acestui concept susținând faptul că diplomația, în general, acoperă toate aspectele legate de pace și război. Analizată în sens îngust, această opinie poate fi adevărată. În sens larg însă, se poate constata că diplomația apărării și diplomația militară nu se referă numai la pace și război, ci și la alte aspecte legate de relațiile militare și politico-militare dintre state sau dintre state și organizațiile internaționale. Având în vedere abordarea tot mai frecventă a aspectelor militare și politico-militare în negocierile diplomatice, diplomația apărării și-a construit treptat un loc aparte în arta și știința diplomației. Ca multe alte concepte moderne, diplomația apărării abordează un domeniu de graniță și anume acela al interferenței aspectelor

militare în diplomație. De aceea, este util ca diplomații de carieră să aibă cunoștință despre componentele militare ale diplomației, iar militarii să fie familiarizați cu aspectele diplomației,

în sensul clasic al acesteia.

Pentru mulți cititori, există un semn de întrebare referitor la diferențele dintre *diplomația apărării* și *diplomația militară*.

Diplomația apărării este un concept mai larg în care „diplomația militară” este doar una din componente. Diplomația apărării este un concept politico-militar care cuprinde toate componentele sistemului de securitate națională și modul în care acestea se reflectă sau sunt interpretate în relațiile internaționale.

Diplomația militară este acea componentă a diplomației apărării care se referă numai la fenomenul militar și parțial la cel politico-militar.

Căile și mijloacele prin care diplomația apărării își îndeplinește rolul sunt variate și își modifică forma și modul de acțiune de la caz la caz, având în același timp o evoluție istorică în funcție de evoluția societății, a riscurilor și amenințărilor la adresa ei.

„Diplooo” în limba greacă înseamnă acțiunea de a edita actele oficiale sau

General-locotenent SERGIU MEDAR
Consilier prezidențial pentru apărare și securitate națională

diplomele în două exemplare. Unul dintre acestea era dat ca scrisoare de împuternicire sau recomandare a trimișilor, iar celălalt era păstrat în arhivă. Purtătorul unui asemenea document a fost numit diplomat, iar activitatea desfășurată de el diplomație.

„Diplomația” este știința raporturilor și intereselor dintre state sau arta de a concilia interesele popoarelor între ele conform definiției date de Mircea Malița¹.

Diplomația trebuie văzută ca o știință, ca un sistem al cunoștințelor și metodelor care permit elaborarea și îndeplinirea politicii externe a statelor. Unii autori consideră diplomația o artă. Realitatea a dovedit că și unii și ceilalți au dreptate, diplomația fiind în același timp știință și artă.

Diverși autori au dat, de-a lungul istoriei, diferite definiții diplomației sau au publicat aforisme care au ca subiect diplomația și diplomații².

Unele dintre acestea trebuie

interpretate însă în funcție de perioada în care ele au fost enunțate sau pozițiile pe care se aflau cei care le-au publicat:

- „Diplomația este expresia prin care este desemnată, de un număr de ani încoace, știința raporturilor exterioare, care are ca bază diplome sau acte scrise emenate de suverani.” (De Flassan, 1811);
- „Diplomația este știința raporturilor și intereselor respective ale statelor sau arta de a concilia interesele popoarelor între ele; într-un sens mai restrâns, știința sau arta negocierilor” (Guillaume de Garden, 1883);
- „Diplomația este aplicarea inteligenței și tactului în desfășurarea relațiilor oficiale dintre guverne și state independente... sau mai pe scurt, întreținerea afacerilor între state prin mijloace pașnice.” (Ernest Satow, 1917);
- „Diplomația este cel mai bun mijloc pe care civilizația a fost capabilă să-l inventeze

pentru a veghea ca relațiile internaționale să nu fie guvernate numai prin forță” (Albert de Broglie, 1868); ● „Diplomația este continuarea războiului cu alte mijloace” (Ciu En Lai, 1954); ● „Diplomația este știința sau arta negocierilor” (Charles de Martens, 1866); ● „Diplomația trebuie să fie sprijinită de forță. Dar în același timp aceasta trebuie să fie flexibilă, întotdeauna capabilă de ajustări.” (Yamagata Arimoto, 1886); ● „Diplomația reprezintă software-ul pentru politica de securitate națională; armata asigură hardware-ul. Niciuna nu poate să constituie singură computerul”².

Autorii Micului Dicționar Diplomatic Român³ definesc diplomația ca fiind „activitatea oficială a organelor de stat pentru relații externe și, în primul rând, a diplomaților, desfășurată prin tratative, corespondența și alte mijloace pașnice pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor de

politică externă a statului, pentru apărarea drepturilor sau intereselor statului respectiv în străinătate. Este cel mai însemnat mijloc de realizare a politicii externe a statelor”.

În cadrul diplomației, diplomația apărării are un loc aparte.

Diplomația apărării reprezintă totalitatea acțiunilor desfășurate de un guvern și de personalul implicat de acesta, menite să diminueze climatul de tensiune sau de ostilitate, să implementeze noi măsuri de creștere a încrederii între state, să contribuie la dezvoltarea relațiilor de colaborare și cooperare între armate și să asigure condițiile de creare sau de funcționare a alianțelor și coalițiilor.

Acest concept a fost preluat de aproape toate statele lumii. Interpretarea sa urmărește întotdeauna aceleași scopuri în maniere adaptate strategiei de securitate națională a fiecărui stat în parte.

MAREA BRITANIE

Conceptul de „diplomația apărării” a fost introdus de Marea Britanie ca fiind modul coordonat prin care se pot folosi, pe timp de pace, resursele militare pentru atingerea celor patru obiective menționate în definiția de mai sus. Acest concept este de dată relativ recentă. El a apărut pentru prima dată în Strategic Defense Review din 1998 și în Cartea Albă a Forțelor Armate britanice în 1999, ca o nouă misiune a forțelor armate. A fost inclus ca una dintre cele 8 misiuni ale Forțelor Armate britanice în Strategia Apărării, cu scopul de a detensiona ostilitățile, de a construi și menține climatul de încredere și de a promova controlul civil asupra forțelor armate.

Strategia de securitate a Marii Britanii menționează misiunile ce revin Forțelor Armate:

- asigurarea securității teritoriului național pe timp de pace;
- asigurarea securității teritoriilor de peste mări;
- diplomația apărării;
- acordarea sprijinului necesar intereselor Marii Britanii;
- desfășurarea de operații umanitare și în sprijinul păcii;

- participarea la conflictele regionale în afara NATO;
- participarea la conflictele regionale în interiorul NATO;
- îndeplinirea obligațiilor conform art. 5 din Tratatul de la Washington privind atacul asupra unui stat membru al NATO.

În Marea Britanie diplomația apărării a devenit obiect de studiu în cadrul procesului de pregătire atât pentru militari, cât și pentru civili care lucrează în domeniul securității naționale.

Cartea Albă din 1999 prevede în domeniul diplomației apărării următoarele acțiuni concrete:

- cursuri de pregătire în domeniul limbii engleze;
- vizite reciproce la nivel înalt;
- acordarea de consultații în vederea constituirii de forțe armate pentru societăți democratice;
- numirea de consilieri militari în state ca: Cehia, Lituania, România, Ungaria, Polonia, Letonia, Slovacia, Bulgaria, precum și prezența unui cadru didactic permanent, în mod deosebit din rândul subofițerilor, dar și al tinerilor ofițeri;
- sprijin acordat statelor vecine cu Kosovo (controlul frontierelor, măsuri de încredere);
- pregătiri în comun în state ca Polonia, România, Cehia, Slovacia, Ucraina;
- cursuri, ateliere de lucru și seminare pentru specialiștii civili în domeniul politicii de apărare, planificării apărării și achiziționării de echipamente;

STATELE UNITE ALE AMERICII

În SUA conceptul de „diplomație a apărării” nu este formalizat, însă multe din activitățile pe care Pentagonul le desfășoară cu diferite state ale lumii se înscriu în acest concept. SUA sunt poate cel mai bun exemplu de combinare a diplomației preventive cu diplomația coercitivă. Diplomația apărării apare evident în ambele ipostaze. Departamentul Apărării al SUA desfășoară o amplă activitate diplomatică dusă în sensul politicii externe a SUA. Eventualele puncte de vedere diferite dintre instituțiile statului nu se reflectă sub nici o formă în exterior, ele constituind forme de manifestare a exercițiului democratic în țara cu cea mai veche democrație din lume.

În SUA se pot întâlni des ofițeri cu grad superior care, prin activitatea internațională pe care o desfășoară în cadrul cooperării cu alte state, dovedesc o cunoaștere exactă a conceptelor diplomației apărării. Fără a fi definită ca atare, elemente fundamentale ale acesteia se studiază în cadrul Universității Naționale de Apărare a SUA, precum și în cadrul altor instituții de învățământ militar.

„Conceptul de angajare militară pe timp de pace și prevenirea conflictelor” (Preventing Conflict: Military Engagement in Peacetime), elaborat în SUA, conține elemente chiar mai extinse și mai dezvoltate decât cele ale diplomației apărării.

Într-un studiu realizat pentru prima dată în anul 1996 de către Institutul pentru Studii Naționale Strategice de pe lângă Universitatea

Națională de Apărare a SUA era descrisă importanța unui număr însemnat de contacte la nivel înalt și activități politico-militare desfășurate de către Departamentul Apărării al SUA. Prin acest studiu, se menționează următoarele tipuri de contacte:

- contacte la nivel înalt: vizite oficiale în state străine și vizite de răspuns în SUA. În această categorie intră și vizitele de

familiarizare a membrilor delegațiilor militare sau politico-militare de nivel mic prin care armatele unor state intră în contact direct cu sistemul militar al SUA; ● discuții de stat major; ● schimburi de experiență pe diverse subiecte în conformitate cu programele de interes reciproc stabilite; planificarea multianuală a resurselor de apărare, managementul carierei militare, planificarea pentru situații de urgență, schimburi de informații militare etc.; ● pregătirea civililor în domeniul apărării: cursuri pentru civili, schimburi de experiență, ateliere de lucru etc.; ● activități academice cum ar fi afilierea între instituții (de exemplu, relațiile instaurate în anul 1987 între Universitatea Națională de Apărare a SUA și Universitatea Națională de Apărare din China), vizite ale directorilor de colegii militare, ateliere de lucru sau seminare, distribuirea de studii sau reviste etc.

Acest gen de activități nu este nou pentru SUA. Este cunoscut faptul că în timpul Războiului Rece, în cadrul strategiei de „containment” a SUA, armata dislocată în scopuri preventive în diverse locații de pe glob a desfășurat, în același timp, și activități de asistență pentru aliați, în scopul dezvoltării interoperabilității de luptă cu aceste state. Asemenea activități nu trebuie văzute doar ca niște activități pur militare, ci ca fiind componente importante ale diplomației apărării. Programul de „asistență reciprocă în domeniul apărării” (Mutual Defense Assistance) și care s-a transformat ulterior în programul de „asistență de securitate” (Security Assistance) a debutat în anii '60. Aceste programe au permis atât furnizarea de echipamente, cât și de servicii în scopuri militare, dar și civile cu relevanță militară.

După încheierea Războiului Rece, strategia de angajare și extindere „engagement and enlargement” a continuat politica SUA de extindere a cooperării în

domeniul securității. Dezvoltarea relațiilor în domeniul noncombatante a permis atât extinderea, cât și consolidarea democrației în diverse state, precum și prosperitatea în anumite regiuni. În această categorie, se poate include program de asistență de securitate (Security Assistance), devenit ulterior programul de asistență pentru operații externe (Foreign Operations Assistance). În cadrul acestuia intră: ● programul de vânzări de echipamente militare către state străine (Foreign Military Sales – FMS) prin care se alocă, prin decizia Congresului SUA, la propunerea Administrației, unor anumite țări, o sumă nerambursabilă de bani din care se pot achiziționa armamente sau

echipamente de la firme din SUA; ● programul articole militare în exces (Excess Defense Articles - EDS) care permite statelor să obțină din SUA echipamente militare noi sau cu o stare de uzură acceptabilă, aflate în dotarea forțelor armate ale SUA. De multe ori, prin combinarea programului EDS cu programul FMS, este posibilă modernizarea echipamentelor achiziționate prin programul EDS; ● programul de educație și instruire militară (International Military Education and Training - IMET) prin care tineri ofițeri sau civili din diferite state studiază în SUA. Se urmărește ca acești tineri să fie aleși dintre cei pe care națiunile respective intenționează să-i promoveze ulterior pe funcții de decizie pentru ca, în acest fel, să poată asigura dezvoltarea procesului de realizare a interoperabilității cu armata SUA și, în același timp, cu armatele celorlalte state ale Alianței Nord-Atlantice; ● exerciții comune (de planificare, de stat major, de luare a deciziilor politico-militare, manevre etc), activități având ca scop reducerea amenințării nucleare, exerciții în cadrul Parteneriatului pentru Pace sau în spiritul acestuia, cele mai multe fiind finanțate parțial sau integral de către SUA;

Congresul SUA finanțează acest gen de activități întrucât prin aceasta se reușește realizarea unui climat de încredere între state și implicit stabilizarea anumitor regiuni.

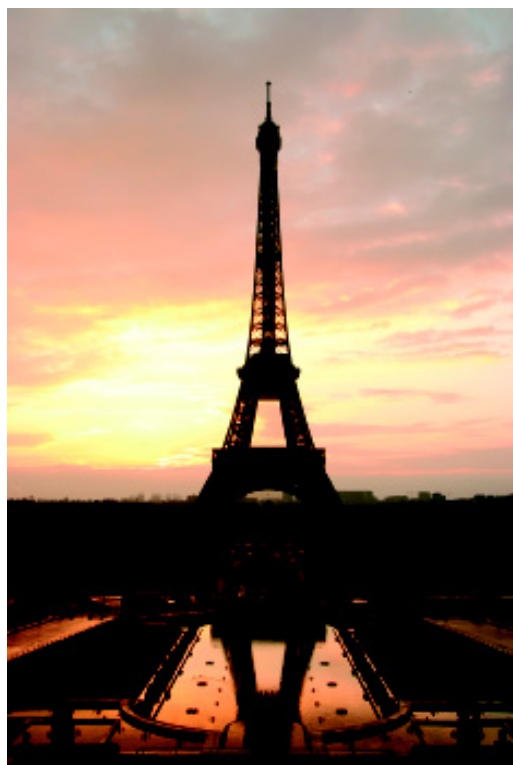
FRANȚA

Diplomația franceză a apărării are o istorie mai veche care își are originile în Africa francofonă. Deși nu se cunoaște a fi existat un concept clar al diplomației apărării, activitățile

desfășurate de armata franceză au fost permanent concentrate către cooperarea în domeniul militar, al securității și al apărării. „Cartea Albă” a Apărării, elaborată în anul 1994, consacra un capitol special acțiunilor de prevenire a conflictelor. Franța a fost, de asemenea, activă în cooperarea cu partenerii săi în domeniul acțiunilor de menținere a păcii, controlul armamentelor și al comerțului cu arme și tehnologii.

Activitățile de cooperare militară ale Franței se desfășoară sub conducerea Direcției de Cooperare Militară a Apărării, care depinde de Direcția Generală de Afaceri Strategice și de Securitate, și sunt finanțate din bugetul Apărării. Aceste activități cuprind: ● exerciții și antrenamente comune cu structuri ale armatelor străine; ● participarea noilor forțe armate franceze prepoziționate în Africa la acțiuni de cooperare; ● vizite și schimburi de unități și de personal; ● donații de echipamente militare; ● ajutor civil-militar; ● ateliere de lucru, seminare, cursuri; ● participări la acțiuni de verificare și control a măsurilor de spore a încrederii; ● efectuarea de exporturi nerambursabile de echipamente și armamente;

Printre activitățile pe care Franța le organizează pentru atingerea scopurilor diplomației apărării se pot enumera: cursurile internaționale organizate în cadrul Colegiului Interarme al Apărării, trimiterea în statele de interes a unor consilieri militari, participarea la exerciții comune PFP sau „în spiritul PFP”, sprijinul acordat statelor candidate NATO pentru realizarea „Membership Action Plan”, participarea activă la misiunile în sprijinul păcii, mai ales în Africa, participarea la misiuni „Cer deschis” (Open Sky), misiuni pentru controlul armamentelor, inclusiv pentru implementarea prevederilor

Acordului de la Wassenaar, din 12 iulie 1996, semnat de 33 de state etc.

În ultima perioadă, diplomația militară franceză a evoluat și mai mult, atenția fiind îndreptată acum către Europa Centrală și de Est, către sudul Mării Mediterane, Africa Sub-Sahariană și Centrală, Israel și către America Latină.

GERMANIA

Germania nu a formulat un concept referitor la diplomația apărării, dar a organizat câteva activități menite a dezvolta un climat de încredere între state. În această categorie intră Centrul „George Marshall” de la Garmisch-Partenkirchen, ca inițiativă germano-americană preventivă, menită să creeze un climat de stabilitate în Europa, în primul rând în ceea ce privește statele care sunt la începutul proceselor democratice sau în perioada de consolidare a democrației.

În Germania, conceptul de securitate este privit în sens larg, nu numai din punct de vedere militar. De aceea, acțiunile comune ale militarilor și civililor sunt destul de des întâlnite, cum ar fi, de exemplu, procesul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina. Stabilirea unor relații de cooperare și de creștere a încrederii cu statele din estul Europei face, de asemenea, parte din politica externă tradițională a Germaniei.

CANADA

Carterea Albă a apărării a Canadei, din 1994, evocă, în capitolul consacrat securității internaționale, măsuri care se referă la creșterea încrederii între armate și state. Aceste

Sediul Parlamentului german (Berlin)

măsuri cuprind: controlul armamentelor, programe de instrucție militară, contacte și vizite, participarea în comun la misiuni de menținere a păcii etc.

Pentru statele nemembre NATO, în mod deosebit statele africane și est-europene foste membre ale Tratatului de la Varșovia, în contextul general al diplomației apărării, Canada urmărește promovarea intereselor economice și de apărare, punerea în evidență a rolului său pe scena internațională, promovarea principiilor democratice și contribuie la stabilitatea diferitelor regiuni ale lumii. În acest sens, Canada a constituit la Borden un centru internațional pentru studiul limbii engleze și limbii franceze. Centrul Lester Pearson este destinat procesului de pregătire în domeniul operațiilor de menținere a păcii, domeniu în care armata canadiană are o vastă experiență. În același timp, Canada are

Sediul Ministerului canadian al Apărării (Ottawa, Ontario)

un program pentru pregătirea în domeniul relațiilor militari-civili într-o societate democratică, organizează cursuri de formare pentru militarii din noile state membre NATO și dezvoltă o inițiativă de formare de cadre pentru statele membre ale Parteneriatului pentru Pace.

Toate acestea sunt componente evidente ale eforturilor Canadei în domeniul diplomației apărării.

DANEMARCA

Danemarca a investit multă energie și resurse în diplomația apărării, având ca obiectiv creșterea stabilității și securității nordului Europei. În acest sens, a urmărit dezvoltarea cooperării regionale între statele Baltice. Obiectivele daneze sunt pe termen lung. În sprijinul acestei politici stă faptul că, în loc să trimită instructori pe perioade scurte, Danemarca a dezvoltat instituții de pregătire și educație, cum ar fi Colegiul Baltic de Stat Major.

ELVEȚIA

Elveția, prin statutul său de țară neutră, a fost mereu implicată în diplomația apărării. Tradiția și neutralitatea au limitat oarecum implicațiile militare ale Elveției, acestea compensându-se prin stimularea cooperării, cercetărilor în domenii politico-militare și a schimbului de informații. Acestea s-au concretizat cel mai bine prin centrele de la Geneva: Centrul pentru Politica de Securitate, Centrul Internațional pentru Deminare Umanitară, Centrul pentru Controlul Democratic al Forțelor Armate.

PORTUGALIA

Componente ale conceptului diplomației apărării se pot observa în maniera în care Portugalia abordează politica sa de creștere a încrederii în relațiile cu statele lusofone din nordul Africii. În cadrul acesteia, au fost incluse programe care vizează procesul de reorganizare a armatelor

acestor state, formarea de cadre militare în instituțiile militare de învățământ superior din Portugalia, constituirea de unități comune care pe timp de pace au misiuni în interesul societății (construcții, comunicații etc), sprijin în vederea revizuirii legislației din domeniul apărării din aceste state etc.

Prin aceasta, Portugalia încearcă să dezvolte conceptele democratice în armatele statelor din nordul Africii și, în același timp, să poată avea un control asupra evoluțiilor militare și politice din aceste state, în scopul apărării securității Portugaliei.

SPANIA

Spania nu abordează conceptual diplomația apărării, nu are programe susținute în acest domeniu, dar își propune o serie de obiective care au ca efect scopurile declarate ale diplomației apărării.

Prin Directiva de Apărare Națională, elaborată în anul 1996, Spania declara că se implică în procesul de construcție a unei noi ordini internaționale mai stabile, bazată pe coexistența pașnică, pe apărarea democrației și drepturilor omului. Pentru a răspunde acestor obiective, Spania organizează cursuri internaționale pentru operații în sprijinul păcii și de drept umanitar, pentru misiuni de supraveghere a proceselor electorale ca și cursuri de limba spaniolă.

GRECIA

Cartea Albă a forțelor armate ale Greciei are o abordare distinctă diplomației apărării. În acest context, sunt menționate, printre altele: cooperarea bilaterală cu Albania în domeniul apărării, contribuția la programul PFP în regiune, acțiunile de natură diplomatică ce au avut loc pentru sprijinirea accesării României și Bulgariei în NATO, susținerea acordurilor internaționale referitoare la Bosnia-Herțegovina, cooperarea în domeniul apărării (instruire în comun, pregătirea în instituții de învățământ etc), cooperarea în domeniul industriei de apărare, vizite ale forțelor navale ale unor state în porturile grecești etc.

Tot în cadrul unor asemenea activități, se pot include participările la misiuni ONU în sprijinul păcii, organizarea pe teritoriul Greciei a unui comandament subregional NATO, menținerea echilibrului de putere, toate acțiunile de creștere a încrederii în relația cu Turcia etc.

SUEDIA

Forțele armate suedeze au patru misiuni de bază: ● apărarea împotriva unui atac extern; ● apărarea integrității teritoriale în cazul unor conflicte în imediata vecinătate; ● contribuția la

pacea și securitatea internațională; ● sprijinul acordat societății suedeze în caz de catastrofă națională.

Cea de a treia misiune menționată nu înseamnă formalizarea diplomației apărării însă, din punct de vedere al efectelor sale, ea se înscrie în aceeași categorie de activități.

Suedia este deosebit de activă în ceea ce privește diplomația preventivă. Ministerul suedez al Afacerilor Externe a publicat în anul 1999 un plan de acțiune intitulat „Prevenirea conflictelor violente”.

Acest plan conține cinci inițiative de bază:

- promovarea unei culturi a prevenției;
- identificarea factorilor structurali de risc;
- dezvoltarea de sisteme de legislații internaționale;
- reafirmarea și întărirea sistemelor de securitate internațională;
- reînțărirea capacităților suedeze în domeniul prevenirii conflictelor (cooperare internațională, dezvoltarea de noi măsuri de încredere etc.).

Toate aceste activități sunt de competența Ministerului Afacerilor Externe, armata suedeză nepărând a fi direct implicată.

ROMÂNIA

În România, conceptul de diplomația apărării este în plină evoluție. Necesitatea abordării sale formale nu mai este de nimeni contestată. Universitatea Națională de Apărare, ca și Colegiul Național de Apărare au introdus de curând un Curs

operațiuni pentru controlul armamentelor, participarea la misiuni în sprijinul păcii, organizarea de ateliere de lucru, seminare și colocvii pentru militari și civili în domeniul controlului civil asupra forțelor armate și al democratizării armatei, controlul permanent al exporturilor de echipamente și tehnologii militare și duale etc.

Majoritatea statelor membre NATO desfășoară acțiuni de pregătire a militarilor din alte state în propriile instituții de învățământ sau chiar au creat instituții special destinate pregătirii studenților străini. Valoarea mare a acestor cursuri, cu durate variind de la două săptămâni la un an, constă nu numai în componenta profesională a cursului, ci și în faptul că prezentarea tinerilor militari și civili din state care au pășit recent pe drumul democrației a unor sisteme cu o veche democrație are un efect deosebit de favorabil nu numai în dezvoltarea armatelor acestor state, dar și în dezvoltarea noilor societăți democratice. Treptat, principiile democratice și exercițiul democratic devin nu doar înțelese, dar și asimilate de aceștia și, de aceea, mult mai ușor de aplicat în propriile state.

Evaluarea eficienței diplomației apărării este aproape imposibil de făcut. Ca o caracteristică generală, se poate aprecia că atâta timp cât se reușește păstrarea unui climat de pace și încredere reciprocă, înseamnă că diplomația apărării a reușit să-și îndeplinească misiunea.

Diplomația apărării se exercită instituțional prin intermediul atașatilor apărării, militari aero și navali. Componente ale diplomației militare se pot

de „Diplomația Apărării”, care va permite ofițerilor și civililor cu funcții de răspundere în domeniul apărării să cunoască o serie de aspecte legate de modul de desfășurare a tuturor activităților care fac obiectul măsurilor de prevenire a conflictelor prin mijloacele diplomației apărării. Acest curs se predă și în cadrul Colegiului Național de Apărare.

Fără a fi formalizate ca acțiuni în cadrul diplomației apărării, România a derulat o largă gamă de activități care au același scop final. În această categorie intră: cursuri internaționale în domeniul planificării resurselor de apărare, cursuri internaționale de stat major, operații „Cer deschis”,

derula însă și prin intermediul reprezentanților armatei în diferite organizații, alianțe, coaliții, exerciții comune sau alte activități la care participă militari din cel puțin două țări. ■

NOTE

1. Alexandrescu C., Bărbulescu O., Fotino N., Iosipescu A., *Mic dicționar diplomatic român*, București, Editura Politică, 1967.

2. *Dicționar de termeni diplomatici*, Universitatea Națională de Apărare, SUA.

3. Mircea, Malița, *Diplomația*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.